

ગુજરાત ઓર્ગેનિક પ્રોડક્ટ્સ સર્ટીફિકેશન એજન્સી

“બીજ પ્રમાણન લવન”

ગોકુલ રો હાઉસ પાસે, શ્યામલ વિલાગ-૫ બસ સ્ટેશન સામે, સેટેલાઈટ, અમદાવાદ-૧૫,

ટે.નં. ૨૬૭૪૦૦૩૧, ફેક્સ-૨૬૭૪૦૦૩૧. email-dirgopca@gmail.com

GOPCAના ઓર્ગેનિક ધોરણો (આધાર NPOP/NSOP)

પાક ઉત્પાદન (ફાર્માગ)

રૂપાંતરીત પ્રક્રિયાની જરૂરિયાત.

- (૧) ધારાધોરણ મુજબ પશુધન સહિતની સમગ્ર ખેતીવાડીનું ત્રણ વર્ષની મુદત દરમિયાન રૂપાંતર થવું જોઈએ.
- (૨) રૂપાંતર સમયગાળા દરમિયાન ધારાધોરણોની જરૂરિયાત સંતોષાવી જોઈએ. તમામ ધારાધોરણોની જરૂરિયાતો રૂપાંતર સમયગાળાની શરૂઆતથી જ સુસંગત પરિબલોને લાગુ પડશે.
- (૩) સમગ્ર ખેતરનું રૂપાંતર થયું ન હોય તો પ્રમાણન કાર્યક્રમમાં કે ખેતરના સજીવ અને પરંપરાગત ઘટકો અલગ અને નિરિક્ષણ યોગ્ય છે તેની ખાતરી કરવામાં આવશે.
- (૪) ખેત પેદાશોને સજીવ તરીકે પ્રમાણીત કરી શકાય તે પહેલા રૂપાંતરણ સમયગાળા દરમિયાન GOPCA દ્વારા નિરિક્ષણ કરવામાં આવશે. રૂપાંતર સમયગાળાની શરૂઆત પ્રમાણન કાર્યક્રમની નોંધણીની તારીખથી અથવા તો અમાન્ય ખેત ઈનપુટસના છેલ્લા વપરાશની તારીખથી માન્ય ગણાશે. પરંતુ શરત એ છે કે તે તારીખથી ધારાધોરણોનો અમલ કરવામાં આવ્યો છે તેવું દર્શાવી શકાશે.
- (૫) એક સાથે લેવાતું પરંપરાગત ઉત્પાદન, સજીવમાં રૂપાંતર થતું અને/અથવા સજીવપાક અથવા પશુ ઉત્પાદન કે જેને એકબીજાથી સ્પષ્ટપણે જુદા પાડી શકાતું ન હોય તેને માન્ય ગણવામાં આવશે નહીં.
- (૬) સજીવ અને પરંપરાગત ઉત્પાદન વચ્ચેના સ્પષ્ટ જુદાપણાને સુનિશ્ચિત કરવા ખાતરી કરવામાં આવશે. GOPCA દ્વારા સમગ્ર પ્રમાણન કાર્યપદ્ધતિની જરૂરિયાત સંતોષવામાં આવી છે તેની ખાતરી કરવા નિરિક્ષણ કરવામાં આવશે.
- (૭) પાછલા કેટલાક વર્ષોથી ધારાધોરણોની સંપૂર્ણ જરૂરિયાતો વાસ્તવિક રીતે સંતોષાઈ હોય અને કેટલાક સાધનો અને સ્ત્રોતોના માધ્યમથી તેની ખરાઈ કરી શકાય ત્યાં સંપૂર્ણ રૂપાંતર સમયગાળાની જરૂર નથી આવા કિસ્સામાં પ્રથમ લણણી (કાપણી) પહેલા સમયના યોગ્ય અંતરે નિરિક્ષણ કરવામાં આવશે.
- (૮) રૂપાંતરીત જમીન અને પશુઓને ફરીથી સજીવ અને પરંપરાગત વ્યવસ્થાપનની સ્થિતિમાં પાછા લાવી શકાશે નહીં.
- (૯) ખેત પદ્ધતિઓ જૈવ વિવિધતા તથા પર્યાવરણને લાભદાયક હોવી જોઈએ.

પાક ઉત્પાદન

- (૧) જ્યારે સજીવ બિયારણ અને વનસ્પતિના ભાગો (પ્લાન્ટ મટીરીયલ્સ) ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે તેનો ઉપયોગ કરવો, GOPCA પ્રમાણીત સજીવ બિયારણ અને અન્ય વનસ્પતિના ભાગો (પ્લાન્ટ મટીરીયલ્સ)ની જરૂરિયાત માટે સમય મર્યાદા નક્કી કરશે.
- (૨) પ્રમાણિત સજીવ બિયારણ અને વનસ્પતિ ભાગો (પ્લાન્ટ મટીરીયલ્સ) ઉપલબ્ધ ન હોય ત્યારે રાસાયણિક દવાનો પટ આપ્યા વગરના પરંપરાગત બિયારણોનો ઉપયોગ કરી શકાશે.
- (૩) આનુવંશિક રીતે તૈયાર કરેલા બિયારણો, પરાગરજ, કૃત્રિમ જનીન છોડ કે વનસ્પતિ માન્ય રાખવામાં આવતી નથી.

રૂપાંતર સમયગાળાની મુદત

- (૧) વાવેતર કર્યાના ઓછામાં ઓછા બે વર્ષ પહેલાના રૂપાંતર સમયગાળા દરમિયાન અથવા તો ઘાસવાળી જમીન સિવાયના બારમાસી પાકના કિસ્સામાં પાકની પ્રથમ લણણી(કાપણી) પહેલાના ઓછામાં ઓછા ત્રણ વર્ષ (૩૬ મહિના) પહેલા, રાષ્ટ્રિય ધારાધોરણોની જરૂરિયાતો સંતોષવામાં આવી હોય ત્યારે ઉત્પન્ન થતી પાક પેદાશોને સજીવ રીતે પ્રમાણિત કરી શકાય. GOPCA જમીનની અગાઉની સ્થિતિને અનુલક્ષીને ચોકકસ કિસ્સામાં (જેવા કે બે કે તેથી વધુ વર્ષ માટે ખાલી ઉપયોગ) રૂપાંતર સમયગાળાને લંબાવી કે ઘટાડી શકે. પરંતુ આ સમયગાળો બાર મહિના જેટલો કે તેનાથી વધુ હોવો જોઈએ.
- (૨) રૂપાંતર સમયગાળો જમીનના ભૂતકાળના ઉપયોગ અને પર્યાવરણ વિષયક પરિસ્થિતિઓના આધારે GOPCA દ્વારા લંબાવી શકાય.
- (૩) GOPCA દ્વારા પાક પેદાશોને રૂપાંતર પ્રક્રિયાનું સજીવ કૃષિનું ઉત્પાદન અથવા તો ખેતરના રૂપાંતર સમયગાળા દરમિયાન તેવાજ વર્ણન સાથે વેચાણ કરવા પરવાનગી આપવામાં આવશે.
- (૪) ચારા માટેના ઈનપુટસની ગણતરી કરીએ તો સજીવ વ્યવસ્થાપનના પ્રથમ વર્ષ દરમિયાન ખેત એકમ પર ઉત્પન્ન થતા ચારાને સજીવ તરીકે ગણવામાં આવે છે. અને આ ચારો ખેત એકમમાં ઉછરતા પશુઓ માટે છે. અને આવા ખોરાકને વેચવો નહીં કે અન્યથા સજીવ તરીકે વેચાણમાં મુકવો નહીં. રાષ્ટ્રિય ધારાધોરણોને સુસંગત ખેતરો પર ઉત્પન્ન થતા ચારાને પરંપરાગત ચારો/ઉત્પાદિત ખોરાક કરતા ચડિયાતો ગણવાનો છે.

પાક ઉત્પાદનમાં વિવિધતા

જરૂર જણાયે પ્રમાણનમાં સમય અને સ્થળે પર્યાટન વૈવિધ્ય એવી રીતે પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ કે જમીન, સજીવ પદાર્થ, ફળદ્રુપતા, સુક્ષ્મ જીવ પ્રવૃત્તિઓ અને જમીનની સામાન્ય સ્થિતિ જાળવવા અને વધારતી વખતે તેમાં જીવજંતુઓ, નિંદણ અને અન્ય જીવાતના ભારણને ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ. બારમાસી ન હોય તેવા પાકની બાબતમાં વિશિષ્ટ રીતે નહીં પરંતુ સામાન્ય રીતે પાકની ફેરબદલીથી હાંસલ કરી શકાય છે.

ખાતર આપવાની નીતિ

- (૧) સુક્ષ્મજીવો, છોડ કે પ્રાણીજીવપદાર્થોના વિઘટનક્ષમ તત્વો ફળદ્રુપતા વધારવાની પ્રક્રિયાનો મુખ્ય આધાર બનશે.
- (૨) GOPCA સ્થાનિક પરિસ્થિતિઓ અને પાકની ચોકકસ પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં લઈને ખેત એકમ પર ઉત્પન્ન કરવામાં આવતા સુક્ષ્મજીવો, છોડ કે પ્રાણીજીવપદાર્થોના વિઘટનક્ષમ દ્રવ્યોનું કુલ પ્રમાણ નક્કિ કરશે.
- (૩) બહારથી લાવવામાં આવતા પદાર્થો (છાણ,મૂત્ર, મિશ્રિત ખાતર સહીત) પરિશિષ્ટ-૧ અને ૨ ને અનુરૂપ હોવા જોઈએ.
- (૪) માનવ મળ-મૂત્ર ધરાવતા ખાતરનો ઉપયોગ કરી શકાશે નહીં.
- (૫) ખનિજ ખાતરમાં કાર્બનીક દ્રવ્યોનો પૂરક ભૂમિકા તરીકે ઉપયોગ કરવાનો રહેશે. અન્ય ફળદ્રુપતા વૃદ્ધિ વ્યવસ્થાપન કાર્યોનો વ્યાપ વધાર્યા બાદ જ તેના ઉપયોગ માટેની પરવાનગી આપવામાં આવશે.
- (૬) ખનિજ ખાતરનો તેના પ્રકૃતિક ઘટકમાંજ ઉપયોગ કરવાનો રહેશે. અને રાસાયણિક પ્રોસેસ દ્વારા વધુ દ્રાવ્ય સ્વરૂપે ઉપયોગ કરી શકાશે નહીં. પ્રમાણન કાર્યક્રમમાં અપવાદો અંગે મંજૂરી આપી શકાશે કે જ્યાં મંજૂરી આપવી વ્યાજબી ઠરાવી શકાય. આ અપવાદોમાં નાઈટ્રોજનયુક્ત ખનિજ ખાતરનો સમાવેશ થઈ શકશે નહીં. (પરિશિષ્ટ-૧ જુઓ)

- (૭) પ્રમાણ કાર્યક્રમમાં વધુ ભારે ધાતુ પદાર્થ અને અથવા અન્ય અનિચ્છનિય પદાર્થો જેવા કે ધન કચરો, ફોસ્ફરીક ખડક અને ગટરનો કચરો જેવા જ બીજા ખનિજ પોટેશિયમ, મેગ્નેશિયમ ખાતર અવશિષ્ટ પદાર્થો, પડવાશ અને ખાતરના ઉપયોગ માટે નિયંત્રણો લાદી શકાય છે. (પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨)
- (૮) ચિલીયન નાઈટ્રેટ અને યુરિયા સહિતના તમામ કૃત્રિમ નાઈટ્રોજન યુક્ત ખાતરના ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ છે.
- (૯) યુરિયા, ડીએપી, સીંગલ સુપર ફોસ્ફેટ અને તેના જેવા અન્ય કૃત્રિમ ખાતર માન્ય નથી.

જીવાત, રોગ તથા નીંદણ વ્યવસ્થા, વૃદ્ધિ નિયંત્રકો સહિત

- (૧) કાર્મ પર સ્થાનિક છોડ, પશુઓ અને સુક્ષ્મજીવોમાંથી તૈયાર કરવામાં આવતી અને જીવાત, રોગ અને નીંદણ નિયંત્રણ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી પેદાશોને માન્ય ગણવામાં આવે છે. પર્યાવરણ કે સજીવ પેદાશોની ગુણવત્તા બગડવાની સંભાવના ઊભી થાય તો સજીવ ખેતીમાં વધારાના ઈનપુટસની મુલ્યાંકન કાર્યપદ્ધતિ (પરિશિષ્ટ-૩) અને અન્ય સુસંગત ધારાધોરણોનો અભિપ્રાય માટે ઉપયોગ કરી તે ઉત્પાદન સ્વીકાર્ય છે કે નહીં તે નક્કી કરી શકાશે. સજીવ તરીકે માન્ય માર્કાવાળી પેદાશોનો ઉપયોગ કરી શકાશે.
- (૨) ઉષ્ણ તાપમાનથી નિંદણ નિયંત્રણ તેમજ જીવાત, રોગ અને નિંદણ નિયંત્રણની ભૌતિક પદ્ધતિઓને પરવાનગી આપવામાં આવે છે.
- (૩) જીવાત અને રોગોને અંકુશમાં લેવા માટે જમીનને ઉષ્ણ તાપમાનથી જીવાણુંમુક્ત કરવાની પદ્ધતિ જ્યાં જમીનની યોગ્ય પાક ફેરબદલી કે નવીનીકરણ શક્ય ન હોય તેવા સંજોગોમાં મર્યાદિત રાખવામાં આવે છે.
- (૪) પરંપરાગત ખેતી પદ્ધતિઓની તમામ સામગ્રીઓને યોગ્ય રીતે સાફ કરવી અને સજીવ રીતે સુયોજીત વિસ્તારોમાં તેનો ઉપયોગ કરતા પહેલા અવશેષોથી તેને મુક્ત કરવામાં આવશે.
- (૫) કૃત્રિમ વનસ્પતિનાશક દ્રવ્યો, ફુગનાશક દ્રવ્યો, જંતુનાશક દ્રવ્યો અને અન્ય કિટનાશક દ્રવ્યોના ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ છે. છોડમાંની જીવાત અને રોગ નિયંત્રણ માટેની પરવાનગીપાત્ર પેદાશોની યાદી પરિશિષ્ટ-૨માં આપવામાં આવેલ છે.
- (૬) કૃત્રિમ વૃદ્ધિવર્ધકો/નિયંત્રકો તેમજ કૃત્રિમ રંગ દ્રવ્યોના ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ છે.
- (૭) આનુવંશિક સજીવ કે ઉત્પાદનોનો ઉપયોગ કરવા પર પ્રતિબંધ છે.
- (૮) ખેડૂતે એવું સુનિશ્ચિત કરવું પડશે કે જીવાતો, પરોપજીવીઓ અને ચેપી પદાર્થોના ફેલાવાને અટકાવવા માટેના ઉપાયો લાગુ કરવામાં આવ્યા છે.

દુષિતતા નિયંત્રણ

- (૧) કાર્મની અંદરથી અને બહારથી દુષિતતા ઘટાડવા માટેના તમામ સુસંગત પગલા લેવા.
- (૨) ભારે ધાતુઓ અને અન્ય પ્રદુષકોનો સંચય થવો ન જોઈએ.
- (૩) દુષિતતાની વ્યાજબી શંકાના કિસ્સામાં GOPCA એ એ બાબત સુનિશ્ચિત કરવી કે પ્રદુષક (જમીન અને પાણી)ના શક્ય સ્ત્રોતોની તપાસ માટેની સુસંગત પેદાશોના પૃથ્થકરણથી દુષિતતાની માત્રા નક્કી કરવાનું કામ કરે.
- (૪) સક્ષમ માળખા માટેના આવરણોમાં પ્લાસ્ટીકના આવરણો, ચામડાના આવરણો, ઊનના આવરણો, જંતુઓની જાળ રચના અને સંગ્રહી રાખેલો સુકો ઘાસચારો અને ફક્ત પોલીથીલીન અને પોલીપોપીલીન કે અન્ય પોલી કાર્બોનેટસ આધારીત પેદાશોને માન્ય ગણવામાં આવે છે. આ તમામનો ઉપયોગ કર્યા પછી જમીનમાંથી દૂર કરવામાં આવશે. ખેતર પર તેને સળગાવી દેવા નહીં. પોલી કલોરાઈડ આધારીત પેદાશોનો ઉપયોગ કરવા પર પ્રતિબંધ છે.

જમીન અને પાણી સંરક્ષણ

- (૧) સજીવ પદાર્થોને સળગાવીને દા.ત. પદાર્થના ટુકડા કરીને સળગાવવા, સુકુ ઘાસ સળગાવવું વગેરે જેવા માધ્યમથી જમીન સાફ કરવાની પ્રવૃત્તિ ઓછામાં ઓછી થાય તે માટે તેના પર પ્રતિબંધ રહેશે.
- (૨) પ્રાથમીક વનને દૂર કરવા પર પ્રતિબંધ છે.
- (૩) ઘસારો અટકાવવા માટે સુસંગત કાર્યવાહી કરવી.
- (૪) પાણીના પ્રાપ્તિસ્થાનનું અતિશય શોષણ અને અવક્ષય કરી શકાશે નહીં.
- (૫) પ્રમાણન કાર્યક્રમમાં યોગ્યમાત્રામાં પર્યાપ્ત સંગ્રહ-દરની જરૂરિયાત રહેશે. જે જમીનની ગુણવત્તાની ફાની ભુગર્ભ તેમજ સપાટીપરના પાણીના પ્રદુષણને અટકાવશે.
- (૬) જમીન અને પાણીની ખારાશ અટકાવવા માટે યોગ્ય કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

વનસ્પતિજન્ય બીન ખેતી સામગ્રી તથા મધનું એકત્રીકરણ

- (૧) જંગલમાંથી મેળવેલી પેદાશો તે સ્થિર અને આરોગ્યપ્રદ પર્યાવરણમાંથી મેળવેલી હોય ત્યારેજ સજીવ પ્રમાણીત ગણાશે. લણવામાં કે એકત્ર કરવામાં આવતી પેદાશો પર્યાવરણની ટકાઉ ઊપજથી વધુ ન હોવી જોઈએ. અથવા તો વનસ્પતિ અથવા પ્રાણીઓના અસ્તીત્વને જોખમમાં મુકે એવી ન હોવી જોઈએ.
- (૨) પેદાશો સજીવ છે તેમ ત્યારેજ કહી શકાય જો તે સ્પષ્ટ રીતે નિર્દોષ વિસ્તારમાંથી એકત્ર કરવામાં આવી હોય અને જે પ્રતિબંધિત પદાર્થોના સંપર્કમાં આવતી ન હોય અને જે નિરિક્ષણને આધીન હોય.
- (૩) એકત્રીકરણ વિસ્તાર (સંગ્રહ કેન્દ્ર) પરંપરાગત ખેતી, પ્રદુષણ અને દુષિતતા થી યોગ્ય અંતરે દૂર રહેશે.
- (૪) પેદાશોની લણણી કે એકત્રીકરણનું સંચાલન કરનાર ઓપરેટરને સ્પષ્ટપણે નિયુક્ત કરવાના રહેશે અને તે ઉક્ત એકત્રીકરણ વિસ્તારથી પરિચિત હોવા જોઈએ.

પ્રોસેસીંગ પદ્ધતિઓ

પ્રક્રિયાઓના નીચેના પ્રકારોને મંજૂર કરવામાં આવે છે.

- યાંત્રિક અને ભૌતિક
 - સજીવ
 - ધૂણી
 - અર્ક
 - દ્રાવણ બનાવવાની પ્રક્રિયા (નિષ્કર્ષણ)
 - ગાળણ
- (૧) અર્ક મેળવવા માટે ફક્ત પાણી, ઈથોનોલ, વનસ્પતિજન્ય અને પ્રાણીજન્ય તેલ, વિનેગાર, કાર્બન ડાયોક્સાઈડ, નાઈટ્રોજન કે કાર્બોલીક એસીડનો જ ઊપયોગ થઈ શકશે, આ તમામ ઊપરોક્ત હેતુ માટે ખોરાકની યોગ્ય ગુણવત્તા ની કક્ષા મુજબ હશે.
 - (૨) કિરણોત્સર્ગના ઊપયોગની મનાઈ છે.
 - (૩) ગાળણ પદાર્થો એસ્બેસ્ટોસમાંથી બનાવવામાં આવશે નહીં. કે તેને પદાર્થો સાથે મિશ્ર કરવામાં પણ આવશે નહીં કે જે પેદાશ પર નકારાત્મક અસર કરતા હોય.

પેકેજીંગ

- (૧) બીનજરૂરી પેકેજીંગ વસ્તુઓનો ઉપયોગ ટાળવો.
- (૨) શક્ય હોય ત્યાં પુનઃ પ્રોસેસ અને પુનઃ ઉપયોગની વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરી શકાશે.
- (૩) સજીવ રીતે વિઘટનશીલ (બાયોડિગ્રેડેબલ) પેકેજીંગ વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરી શકાશે.
- (૪) પેકેજીંગમાં વપરાતી વસ્તુ ખોરાકને દુષિત કરતી ન હોવી જોઈએ.

લેબલીંગ

- (૧) પેદાશના ઉત્પાદન કે પ્રોસેસીંગ માટે કાનૂની રીતે જવાબદાર વ્યક્તિ કે કંપની ઓળખી શકાય તેવા હશે.
- (૨) જ્યારે તમામ ધારાધોરણોની જરૂરિયાતો સંતોષાતી હોય ત્યારે એક ઘટક પેદાશોને સજીવ કૃષિની પેદાશ કે તેનાજ જેવું સ્વરૂપ તરીકેનું લેબલ લગાવી શકાય.
- (૩) ઉમેરકો સહિતના તમામ ઘટકો પ્રમાણિત સજીવ સ્વરૂપના ન હોય તેવી મિશ્ર પેદાશોને નીચેની રીતે લેબલ લગાવી શકાય.
 - જ્યાં ઓછામાં ઓછા ૯૫% ઘટકો પ્રમાણિત સજીવ સ્વરૂપના હોય ત્યારે પેદાશોને પ્રમાણિત સજીવ કે તેના જેવા સ્વરૂપ તરીકેનું લેબલ લગાવી શકાય અને તે પ્રમાણન કાર્યક્રમનો લોગો (પ્રતિક) ધરાવતા હોવા જોઈએ.
 - જ્યારે ઘટકો ૯૫% કરતા ઓછા પરંતુ ૭૦% થી વધુ ઓછા નહીં તેવા પ્રમાણિત સજીવ સ્વરૂપ હોય તેવી પેદાશોને સજીવ કહી શકાય નહીં. સજીવ શબ્દનો ઉપયોગ સજીવ ઘટકોના પ્રમાણનું સ્પષ્ટ નિવેદન હોય તે શરતે સજીવ ઘટકોથી બનેલા જેવા નિવેદનોમાં મુખ્ય નિદર્શન અંગે થઈ શકે. પેદાશને પ્રમાણન કાર્યક્રમથી આવરી લેવામાં આવી હોય તો તે મતલબના ચિહ્નનો સજીવ ઘટકોના પ્રમાણના ચિહ્ન તરીકે ઉપયોગ થઈ શકે.
 - જ્યાં ૭૦% કરતા ઓછા ઘટકો પ્રમાણિત સજીવ સ્વરૂપના હોય ત્યાં સજીવ ઘટક છે. તે પ્રકારનું ચિહ્ન ઘટકોની યાદીમાં મુકી શકાય છે આવી પેદાશોને 'સજીવ' ન કહી શકાય.
- (૪) સજીવ ઘટકોની ટકાવારીની ગણતરીમાં ઊમેરેલા પાણી અને મીઠાનો સમાવેશ થશે નહીં.
- (૫) રૂપાંતરણ હેઠળ પેદાશો માટેનું લેબલ સજીવ પેદાશો માટેના લેબલથી સ્પષ્ટપણે અલગ હશે.
- (૬) બહુ ઘટક પેદાશની તમામ કાચી સામગ્રી તેમજ વજનની ટકાવારીના પ્રમાણમાં ક્રમાનુસાર પેદાશ લેબલ પર દર્શાવવી. કઈ કાચી સામગ્રી સજીવ પ્રમાણિત સ્વરૂપની છે અને કઈ નહીં તે સ્પષ્ટ દર્શાવવું. તમામ ઊમેરકોને તેઓના સંપૂર્ણ નામ સાથે દર્શાવવા.

ઔષધિઓ અને/અથવા મસાલા પેદાશના કુલ વજનના ૨% કરતા ઓછા હિસ્સા ધરાવતા હોય તો તેને ટકાવારી દર્શાવ્યા વગર મસાલા કે ઔષધિઓ તરીકે દર્શાવી શકાશે.
- (૭) અંતિમ પેદાશ અંગેના સંબંધિત ગેરમાર્ગે દોરનારા દાવાને ટાળવા સારું સજીવ પેદાશોને સજીવ રીતે સંરચના (Genetic Engineering) કે સજીવ સુધારા (Genetic Modification) તરીકેનું લેબલ લગાવવામાં આવશે નહીં. પેદાશ લેબલો પરની સંરચના અંગેનો કોઈ પણ સંદર્ભ ઉત્પાદન પદ્ધતિ પુરતો સિમીત રહેશે.

સંગ્રહ અને પરિવહન

- (૧) એકમનો ફક્ત કોઈ એક ભાગ પ્રમાણિત હોય અને અન્ય પેદાશો પરંપરાગત હોય તો સજીવ પેદાશોનો અલગથી સંગ્રહ કરવો અને તેની ઓળખ જાળવવા માટે અલગથી વ્યવસ્થા કરવી.

-
- (૨) સજીવ પેદાશ માટેનો જથ્થો પરંપરાગત પેદાશના જથ્થાથી અલગ હોવો જોઈએ અને સ્પષ્ટપણે તેના પર તે અંગેનું લેબલ લગાવેલું હોવું જોઈએ.
- (૩) સજીવ પેદાશ માટેના સંગ્રહ વિસ્તારો અને પરિવહન માટેના વાહનો સજીવ ઊત્પાદનમાં પરવાનગી ધરાવતી ઉપયોગી પદ્ધતિઓ અને વસ્તુઓની બાબતમાં સાફ હોવા જોઈએ, કોઈપણ જંતુનાશકનો સંભવિત ચેપ અટકાવવા માટે પગલા લેવા અથવા તો પરિશિષ્ટ-૨ માં ન દર્શાવેલા કોઈ અન્ય ઊપચાર કરવો.

પરિશિષ્ટ-૧

ખાતર તથા જમીન અનૂકૂલન કરવામાં ઉપયોગી પેદાશો

સજીવ કૃષિમાં, સજીવ વસ્તુઓ કે જેના પોષક તત્વોને જમીનના સૂક્ષ્મ-જીવો અને બેક્ટેરિયાની પ્રોસેસ મારફત પાક માટે ઉપલબ્ધ કરવામાં આવે છે તેનો પૂનઃ ઉપયોગ કરીને જમીનની ફળદ્રુપતાની જાળવણી કરી શકાય.

આમાંના ઘણાં ઈન્યુટસ સજીવ ઉત્પાદનમાં ઉપયોગ કરવા પર પ્રતિબંધ છે. આ પરિશિષ્ટમાં, પ્રતિબંધિતનો અર્થ પ્રમાણન કાર્યક્રમ દ્વારા પ્રસ્થાપિત શરતો અને કાર્યપદ્ધતિનો ઉપયોગ કરી નક્કી કરવામાં આવશે એવો કરી શકાય. પ્રદૂષિત, પોષણ અસંતુલનનું જોખમ તેમજ કુદરતી સંસાધનોનો લોપ જેવા પરિબલોને પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.

સજીવ ખેત એકમોમાં ઉત્પાદનની બાબત

- ઉકરડો અને મરઘાં/બતકાંનું ખાતર, કિચડ, પેશાબ - માન્ય
- પાક અવશેષો અને લીલો પડવાશ - માન્ય
- સૂંકું ઘાસ/પરાળ/ગોતર અને અન્ય લીલું ખાતર - માન્ય
- સજીવ ખેત એકમની બહારના ઉત્પાદનની બાબત
- પરિરક્ષક સામગ્રી વગરનો લોહીવાળો ખોરાક, મટનનો ખોરાક, હાડકાંનો ખોરાક અને પાંખનો ખોરાક - પ્રતિબંધિત
- કોઈપણ કાર્બન આધારિત અવશેષોમાંથી બનાવેલ ખાતર (મરઘાં/બતકાં સહિતનો પશુનો મળ) - પ્રતિબંધિત
- ઉકરડાનું ખાતર, સ્લરી, પેશાબ - પ્રતિબંધિત (સારી રીતે કોહવાયેલું અને/અથવા સારી રીતે ડાયલ્યુટ કરેલું) ફેકટરી ફાર્માગન માન્ય નથી.)
- પરિરક્ષક સામગ્રીઓ વગરની માછલી અને મત્સ્ય પેદાશો - પ્રતિબંધિત
- ખાતર તરીકે વપરાતી દરિયાઈ પક્ષીઓની હગાર - પ્રતિબંધિત
- માનવ મળ - માન્ય નથી
- ખોરાક અને કાપડ ઉદ્યોગમાંથી મેળવેલ આડ પેદાશો કે જે કોઈપણ કૃત્રિમ ઉમેરકોવગરના સૂક્ષ્મ જીવો, છોડ કે પશુજન્ય વિઘટન થયેલ વસ્તુઓ - પ્રતિબંધિત
- કૃત્રિમ ઉમેરકો વગરની કોહવાયેલી વનસ્પતિ (જમીનની પરિસ્થિતિ માટે પ્રતિબંધિત) - માન્ય
- માવજત વગરના લાકડામાંથી મળતો લાકડાનો ભૂકો, લાકડાનો છોલ - માન્ય
- ભૌતિક પ્રક્રિયાઓ દ્વારા મેળવેલ દરિયાઈ ઘાસ અને તેની પેદાશો દૂષિતતા માટેના નિરીક્ષણથી અલગ પાડેલ સ્ત્રોતોમાંથી - પ્રતિબંધિત
- મેળવેલ ગટરનું કળણ અને શહેરી ખાતર - પ્રતિબંધિત

- સૂકું ઘાસ - પ્રતિબંધિત
- કૃમિનાશક પદાર્થો - પ્રતિબંધિત
- પશુ ખાણ - પ્રતિબંધિત
- ખાતર અને વપરાયેલ મશરૂમ તથા કૃમિનાશક પદાર્થો - પ્રતિબંધિત
- સજીવ ઘરગથ્થુ વસ્તુમાંથી બનતું ખાતર - પ્રતિબંધિત
- છોડના અવશેષોમાંથી બનતું ખાતર - માન્ય
- ખજૂરી, નાળીયેરી કોકોઆ (ખાલી ફળના ઝૂમખા, તાડના તેલની મીલોનો નકામો કચરો, કોકોઆ પીટ અને ખાલી કોકોઆ (પોડસ સહિત)માંથી મેળવેલ આડ પેદાશ - પ્રતિબંધિત
- સજીવ કૃષિમાંથી ઔદ્યોગિક પ્રક્રિયા કરતા ઘટકોની આડ પેદાશો - પ્રતિબંધિત

ખનિજો

- બેઝિક સ્લગ - પ્રતિબંધિત
- કાલ્કેરીયસ અને મેગ્નેશીયમ ખડક - પ્રતિબંધિત
- કાલ્સીફાઈડ દરિયાઈ ઘાંસ - માન્ય
- કેલ્શીયમ કલોરાઈડ - માન્ય
- સંયોજન યુક્ત કેલ્શીયમ કાર્બોનેટ (ચોક, લાઈમ સ્ટોન, જીપ્સમ અને ફોસ્ફેટ ચોક) - માન્ય
- નિમ્ન કલોરીન સામગ્રી સાથેનું ખનિજ પોટેશીયમ (દા.ત. પોટાશ સલ્ફેટ, કાઈનાઈટ, સીલ્વીનાઈટ, પટેનકલી) - પ્રતિબંધિત
- કુદરતી ફોસ્ફેટ (રોક ફોસ્ફેટ) - પ્રતિબંધિત
- પલ્વીરાઈડઘઝ રોક - પ્રતિબંધિત
- સોડીયમ કલોરાઈડ - માન્ય
- ટ્રેસ એલિમેન્ટસ (બોરોન, ફેરસ, મેગેનીઝ, મોલીબ્દોલેરમ, ઝીંક) - પ્રતિબંધિત
- માવજત વગરના લાકડાના રાખ - પ્રતિબંધિત
- પોટેશીયમ સલ્ફેટ - પ્રતિબંધિત
- મેગ્નેશીયમ સલ્ફેટ (ઈપ્સન સોલ્ટ) - માન્ય
- ચિરોડી-(કેલ્શીયમ સલ્ફેટ) - માન્ય
- સ્ટીલેજ અને સ્ટીલેજ અર્ક - માન્ય
- એલ્યુમિનીયમ કેલ્શીયમ ફોસ્ફેટ - પ્રતિબંધિત
- સલ્ફર - પ્રતિબંધિત
- સ્ટોન મીલ - પ્રતિબંધિત
- માટી (બેટોનાઈટ, પર્લાઈટ, ઝીઓલાઈટ) - માન્ય

સૂક્ષ્મ જીવોની બનાવટો

- બેક્ટેરીયા માંથી બનાવેલ (સજીવ ખાતર) - માન્ય
- બાયોડાયનેમિક બનાવટો - માન્ય
- છોડની બનાવટો અને વનસ્પતિ અર્ક - માન્ય
- વર્મિક્યુલેટ - માન્ય
- પીટ (કોહવાયેલી વનસ્પતિ) - માન્ય

ફેક્ટરી પેદાશ જે ઔદ્યોગિક વ્યવસ્થાપન તંત્રનો ઉલ્લેખ કરે છે તે મોટેભાગે પશુપાલન દવાઓ અને ખોરાક સામગ્રીઓ પર નિર્ભર રહે છે જે સજીવ ખેતીમાં માન્ય નથી.

પરિશિષ્ટ -૨

વનસ્પતિજન્ય જીવાત અને રોગ નિયંત્રણ માટેની પેદાશો

ચોક્કસ પેદાશોને છોડના ઉત્પાદનમાં જીવાત અને રોગ નિયંત્રણ માટેની સજીવ ખેતીમાં ઉપયોગ માટે પરવાનગી આપવામાં આવે છે. આમાંની ઘણી પેદાશોનો સજીવ ઉત્પાદનમાં ઉપયોગ કરવા પર પ્રતિબંધ છે. આવી પેદાશોનો જ્યારે તાકિદની જરૂરિયાત હોય ત્યારે જ પર્યાવરણલક્ષી પ્રભાવને ધ્યાનમાં લઈ ઉપયોગ કરવો.

આ પરિશિષ્ટમાં પ્રતિબંધિત એટલે પ્રમાણન કાર્યક્રમ દ્વારા પ્રસ્થાપિત થનાર શરતો અને કાર્યપદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરી નક્કી કરવામાં આવશે એવો કરી શકાય.

૧. વનસ્પતિ અને પ્રાણીજન્ય પદાર્થો

- અઝાડીશરતા ઇન્કિકા [લીમડાની બનાવટ(લીમડાનું તેલ)] - પ્રતિબંધિત
- ડેરિસ એલિપ્ટિકા, લોન્ડોકાર્પસ, થેપ્રોસીયા જાતિમાંથી રોટિનોન તૈયાર કરવો - પ્રતિબંધિત
- જીલેટીન - માન્ય
- પ્રોપોલીસ - પ્રતિબંધિત
- છોડ આધારીત અર્ક (દા.ત. લીમડો,લસણ,પોન્ગેમિયા વિગેરે) - માન્ય
- કિસાન્થેમમ સીનેરાઈડોલીયમ, સીનેજુસ્ટ પાયરેન્દ્રમ સીનેફોલીયમમાંથી મેળવેલ પાયરેથ્રિન્સના આધારે તૈયાર કરેલ - પ્રતિબંધિત
- કુઆસિયા અમારામાંથી તૈયાર કરેલ - પ્રતિબંધિત
- ઈન્સેક્ટ પેસ્ટની પેરેસાઈટ પ્રિડેટર્સ છૂટી પાડવી - પ્રતિબંધિત
- રાઈનિયા જાતિમાંથી મેળવેલ પદાર્થ - પ્રતિબંધિત
- તમાકુની યા - અમાન્ય
- લેસીથીન - પ્રતિબંધિત
- કેસીન - માન્ય
- દરિયાઈ વનસ્પતિ, દરિયાઈ વનસ્પતિ ખોરાક, દરિયાઈ વનસ્પતિ અર્ક , દરિયાઈ મીઠું અને ખાંડ પાણી - પ્રતિબંધિત
- મશરૂમનો અર્ક - માન્ય
- કલોરેલ્લાનો અર્ક - માન્ય
- આસ્પરીયલ્સમાંથી આથેલ પેદાશ - પ્રતિબંધિત
- કુદરતિ એસીડ (વિનેગાર) - પ્રતિબંધિત

૨. ખનિજો

- ચૂના/સોડાનો કલોરાઈડ - પ્રતિબંધિત
- માટી (દા.ત. બેન્ટોનાઈટ,પર્લાઈટ, વર્મિક્યુલાઈટ,ઝીઓલાઈટ) - માન્ય
- ફુગનાશક તરીકે વપરાતા કોપર સોલ્ટ્સ/અકાર્બનિક સોલ્ટ્સ - પ્રતિબંધિત

(બોર્ડો મિશ્રણ, કોપર હાઈડ્રોક્સાઈડ, કોપર ઓક્સીકલોરાઈડ) વધુમાં વધુ પ્રતિ વર્ષ હેક્ટર દીઠ ૮ કિ.ગ્રા. પાકના આધારે અને નિરીક્ષણ અને પ્રમાણન એજન્સીના નિરીક્ષણ હેઠળ

- ખનિજ પાઉર (સ્ટોન મીલ, સિલિકેટસ) - અમાન્ય
- ડાયોટોમિસીયસ અર્થ - પ્રતિબંધિત
- લાઈટ ખનિજ તેલ - પ્રતિબંધિત
- પોટાશ પરમેંગેનેટ - પ્રતિબંધિત
- લાઈમ સલ્ફર (કેલ્શીયમ પોલિસલ્ફાઈડ) - પ્રતિબંધિત
- સિલિકેટસ (સોડીયમ સિલિકેટ, ક્વાર્ટઝ) - પ્રતિબંધિત
- સોડીયમ બાયકાર્બોનેટ - માન્ય
- સલ્ફર (કુગનાશક, એકેરીસાઈડ, રીપેલેન્ટ તરીકે) - પ્રતિબંધિત

૩. સૂક્ષ્મ જીવો/જીવાણું નિયંત્રણ એજન્ટ્સ

- વાયરલ પ્રિપેરેશન (દા.ત. ગ્રેન્યુલોસીસ વાયરલ, ન્યુકિલયર પોલિહાઈડ્રોસિસ વાયરસ વગેરે) - માન્ય
- ફંગલ પ્રિપેરેશન (દા.ત. ટ્રાઇકોડર્મા વિરીડી સ્પીસીઝ વગેરે) - માન્ય
- બેક્ટેરીયલ પ્રિપેરેશન (દા.ત. બેસિલસ સ્પીસીઝ વગેરે) - માન્ય
- પરોપજીવી, પ્રિડેટર્સ અને જીવાણું રહિત કરેલ જંતુઓ - માન્ય

૪. અન્ય

- કાર્બન ડાયોક્સાઈડ અને નાઈટ્રોજન ગેસ - પ્રતિબંધિત
- સોફ્ટ સોપ (પોટેશીયમ સોપ) - માન્ય
- ઈથાઈલ આલ્કોહલ - માન્ય નથી
- હોમિયોપેથિક અને આયુર્વેદિક પદાર્થો - માન્ય
- હર્બલ અને બાયોડાયનેમિક પદાર્થો - માન્ય

૫. ટ્રેપ્સ

- ભૌતિક પદ્ધતિઓ (દા.ત. કોમેટિક ટ્રેપ્સ, મિકેનિકલ ટ્રેપ્સ, લાઈટ ટ્રેપ્સ સ્ટીકી ટ્રેપ્સ અને ફેરોમેન્સ ટ્રેપ્સ) - માન્ય
- જમીનનું ઢાંકણ (મલ્ચીંગ), નેટ્સ - માન્ય